

LBRIS

We know
books

SFÂNTUL IOAN DAMASCHIN
ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

OPERE COMPLETE IV

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ Δ'

OPERE POLEMICE II
ΠΟΛΕΜΙΚΑ Β'

Introducere, traducere, note:
Adrian Tănăsescu,
Cornel Coman, Costena-Cristina Rogobete

Coordonator:
Cristian Chivu

EDITURA GÂNDUL APRINS
2022

Cuprins

<i>Listă de abrevieri</i>	5
<i>Cuvânt înainte</i>	6
Al celui întru sfinți Părintelui nostru Ioan Damaschinul, cuvânt de apărare către cei care defaimă sfintele icoane	17
Al lui Ioan, smeritul monah Damaschin, către cei ce grăiesc împotriva icoanelor, cuvânt al doilea	117
Al aceluiași sfânt Ioan Damaschinul, cuvânt către cei ce leapădă cinstitele și sfintele icoane	213

Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου
τοῦ Δαμασκηνοῦ λόγος ἀπολογητικὸς
πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἀγίας εἰκόνας.

(1,1) Ἐχρῆν μὲν ἡμᾶς ἀεὶ τῆς ἑαυτῶν συναισθανομέ-
νους ἀναξιότητος σιγὴν ἄγειν καὶ θεῶ τὴν τῶν ἡμαρ-
τημένων ἡμῖν προσάγειν ἐξομολόγησιν, ἀλλ' ἐπειδὴ
πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν, ὁρῶ δὲ τὴν ἐκκλησίαν, ἣν
ὁ θεὸς ὠκοδόμησεν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ
προφητῶν ὄντος ἀκρογωνιαίου Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
βαλλομένην ὡσπερ θαλαττίῳ κλύδωνι κύμασιν ἄλλε-
παλλήλοις κορυφουμένῳ, ἐξ ἐπαχθεστάτης φορᾶς τῶν
πονηρῶν πνευμάτων κυκωμένην τε καὶ ταραττομένην,
καὶ τὸν χιτῶνα Χριστοῦ τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν διαιρού-
μενον, ὃν ἀσεβῶν διελεῖν ἠὲ θαδιάσαντο παῖδες, καὶ τὸ
σῶμα αὐτοῦ εἰς διαφόρους δόξας κατατεμνόμενον, ὃ
ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ λαὸς καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας ἄνωθεν κε-
κρατηκυῖα παράδοσις, οὐκ εὐλογον ἠγησάμην σιγᾶν καὶ
δεσμὸν ἐπιθεῖναι τῇ γλώσσει τὴν ἠπειλημένην ἀπόφα-
σιν ὑφορώμενος τὴν φάσκουσαν· «Ἐὰν ὑποστείλη, οὐκ
εὐδοκεῖ ἐν σοὶ ἡ ψυχὴ μου», καὶ «ἐὰν ἴδῃς τὴν ῥομφαίαν
ἐρχομένην καὶ μὴ ἀναγγείλῃς τῷ ἀδελφῷ σου, ἐκ σοῦ
ἐκζητήσω τὸ αἷμα αὐτοῦ.» Φόβω τοίνυν ἀφορητῶ βαλ-
λόμενος ἐπὶ τὸ λέγειν ἐλήλυθα οὐ βασιλέων ὕψος πρὸ
τῆς ἀληθείας τιθεῖς· «ἐλάλουν γάρ.» ἤκουσα τοῦ θεο-
πάτορος λέγοντος Δαυὶδ, «ἐναντίον βασιλέων καὶ οὐκ

¹ Sau, în limbaj modern, „apologetic”.

² V. Efeseni 2, 20.

³ Avacum 2, 4; Evrei 10, 38 (în original „dacă dă înapoi”).

Al celui întru sfinți Părintelui nostru Ioan
Damaschinul, cuvânt de apărare¹
către cei care defaimă sfintele icoane

1. Ar fi trebuit ca noi, pururea simțind nevrednicia
noastră, să tăcem și lui Dumnezeu mărturisirea celor
păcătuite de către noi să aducem; dar întrucât toate sînt
bune la vremea lor, și văd Biserica – pe carea Dum-
nezeu o a zidit pe temelia apostolilor și prorocilor, cu
adevărat în capul unghiului fiind Hristos, Fiul Lui² –
clătinată ca de o furtună pe mare care cu valuri peste
valuri tălăzuiește, de preanesuferita bătaie a duhurilor
rele zăticnită și tulburată, și haina lui Hristos, cea de
sus țesută, [o văd] sfâșiată, [haină] pe carea a o sfâșia
au cutezat feciorii necinstitorilor [de Dumnezeu], și
trupul Lui în felurite păreri ciopârțit, [trup] carele este
norodul lui Dumnezeu și a Bisericii predanie ce dintru
început e înstăpânită [în ea], nu întemeiat [lucru] am
socotit a tăcea și legătură a pune limbii, văzând [eu]
amenințatoarea hotărâre carea grăiește: *Dacă dai înapoi,
nu binevoiește întru tine sufletul meu*³, și: *De vezi sabia ve-
nind și nu vestești fratelui tău, de la tine voi cere sângele lui*⁴.
De frică nesuferită fiind, dar, apucat, am ajuns a grăi, a
împăraților înălțime înaintea adevărului nepunându-o
(că *grăiam* – l-am auzit zicând pe dumnezeiescul părinte
David – *înaintea împăraților, și nu mă rușinam*⁵), ci tot mai

⁴ V. Iezechiel 33, 6, 8.

⁵ Psalmi 118, 46.

ἡσχυρόμην», ἀλλὰ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τούτῳ πρὸς τὸ λέγειν νυττόμενος. Δεινὸν γὰρ βασιλέως λόγος πρὸς ὑπαγωγὴν τῶν ὑπηκόων· ὀλίγοι γάρ, ὅσοι τῶν ἀνέκαθεν τῶν βασιλικῶν κατωλιγώρησαν θεσπισμάτων, ὅσοι τὸν ἐπὶ γῆς βασιλέα βασιλευόμενον οἶδασιν ἄνωθεν, καὶ ὡς κρατοῦσιν οἱ νόμοι τῶν βασιλέων.

(1,2) Πρῶτον μὲν οὖν ἀπάντων οἶόν τινα τρόπῳ ἢ θεμέλιον τῷ λογισμῷ καταπήξας τὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας συντήρησιν, δι' ἧς ἡ σωτηρία προσγίνεσθαι πέφυκε, τοῦ λόγου τὴν βαλβίδα ἠνέωξα καὶ τοῦτον ὥσπερ ἵππον εὐχάλινον τῆς ἀφετηρίας παρώρμησα. Δεινὸν γὰρ ὄντως ᾤθησαν καὶ πέρα δεινῶν τοσούτοις τὴν ἐκκλησίαν ἀμαρύσσουσιν προτερήμασι καὶ ταῖς τῶν εὐσεβεστάτων ἀνδρῶν ἄνωθεν παραδόσεσιν ὠραῖσθεισαν παλινοστεῖν ἐπὶ τὰ πτωχὰ στοιχεῖα, φοβουμένην φόβον οὐ οὐκ ἔστι φόβος, καὶ ὥσπερ οὐκ ἐγνωκυῖαν τὸν ὄντως θεὸν ὑφορᾶσθαι τὸν εἰς εἰδωλολατρείαν ὀλισθόν, καὶ κἂν γοῦν ἐν μικροτάτῳ τῆς τελειότητος λείπεσθαι, ὥσπερ τινὰ στιγμὴν ἐπίμωμον ἐν μέσῳ προσώπου λίαν ὠραῖσμένου φέρουσιν, τῷ ἀπόσῳ τοῦ παρεγγράμματος τοῦ κάλλους τὸ πᾶν λυμαιομένην.

¹ Δεινός este – la fel ca „grozav” în română – „teribilul” în sens atât negativ, cât și pozitiv; el poate însemna atât „înfricoșător/cumplit”, cât și „puternic” sau „iscusit”.

² Adică dintre toți oamenii, de la începutul lumii.

³ Care pentru corabie – element esențial al vieții eline – este echivalentul temeliei.

⁴ În sensul mai precis de „fixând”.

⁵ Imaginea este de fapt cea a unui cal căruia i se dă drumul pe pista de hipodrom.

⁶ În limbaj modern: „de la linia de start”.

⁷ V. *Galateni* 4, 9. Aluzie la faptul că cel ce ține orbește rânduilele Legii Vechi se aseamănă idololatrului – v., de pildă, tâlcuirea lui Theodorit la locul respectiv în Comentariul său la epistolele pauline (PG 82, 488B) sau

mult de către aceasta a grăi fiind îmboldit – că grozav¹ [este] cuvântul împăratului spre aducerea supușilor sub [ascultare]; că puțini [sînt] câți, dintru început², împărăteștile hotărâri au nesocotit, câți pe împăratul cel de pe pământ împărățit îl știu [a fi] de sus și [știu] cum [anume] au putere legile împăraților.

2. Mai întâi de toate, dar, ca pe o chilă³ – sau temelie – cugetării punând⁴ ținerea bisericescului așezământ-de-lege, prin care dat este a se face mântuirea, poarta⁵ cuvântului am deschis și pe acesta, ca pe un cal bine-strunit, de la pornire⁶ l-am îmboldit, căci cumplit [lucru] – și mai mult decât cumplit – am socotit [a fi ca] Biserica, cu asemenea întâietăți strălucind și cu predaniile cele dintru început ale preabinecinstitorilor bărbați fiind împodobită, să se întoarcă la stihiele cele sărace⁷, temându-se teamă unde nu-i teamă⁸, și de parcă nu l-ar cunoaște pe Cel cu adevărat Dumnezeu să bănuiască alunecarea în idololatrie⁹, și câtuși de puțin de desăvârșire să se lipsească, de parcă ar purta un punct urât în mijlocul unei fețe frumoase foarte, prin necătirea¹⁰ a ceea ce este strămb înscris stricând frumusețea întregului – că nu este mic micul atunci când duce la [ceva] mare și, de altfel, nici nu este mică

cea a Zigavinului (*Euthymii Zigabeni Commentarius in XIV Epistolas Sancti Pauli et VII catholicas*, vol. 1, Atena, 1887). La fel ca stihiele de care vorbește apostolul, aceste rânduile – între care se numără și cea a interzicerii reprezentărilor figurative – sînt *slabe* fiindcă, spune Zigavinul, „nimic nu pot spre darea bunătăților făgăduite de la Dumnezeu – adică a înfierii, și a moștenirii, și a [celorlalte] de acest fel”.

⁸ V. *Psalmi* 52, 6.

⁹ Prin cinstirea icoanelor.

¹⁰ În sensul de lipsă a cantității; punctul, ca figură geometrică, este lipsit de cantitate, reprezentând aici ceva extrem de mic.

οὐ γὰρ μικρὸν τὸ μικρόν, ὅταν εἰς μέγα ἐκφέρῃ, ὅπου γε οὐδὲ σμικρὸν τὸ παρεγχάραγμα ἄνωθεν κεκρατηκυῖαν ἐκκλησίας ἀνατραπῆναι παράδοσιν, οἷα κατεγνωσμένων τῶν προκαθηγησαμένων ἡμᾶς, ὧν ἐχρῆν ἀναθεωροῦντας τὴν ἀναστροφὴν μιμεῖσθαι τὴν πίστιν.

(1,3) Ἐκλιπαρῶ τοίνυν πρῶτον μὲν τὸν παντοκράτορα κύριον, ᾧ γυμνὰ πάντα καὶ τετραχληλισμένα, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος, εἰδότα τῆς ταπεινῆς μου γνώμης ἐν τούτῳ τὸ ἀκραιφνές καὶ τοῦ σκοποῦ τὸ εἰλικρινές, δοῦναί μοι λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου καὶ τοῦ νοῦ τὰς ἡνίας οἰκείαις χερσὶν ἀναδέξασθαι καὶ τούτον πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι, πρὸς ἐνώπιόν τε καὶ εὐθείαν τρίβον τὴν ῥύμην ποιούμενον μὴ ἐγκλίνοντα πρὸς τὰ δοκοῦντα δεξιὰ ἢ ἀναφανδὸν ἀριστερὰ γνωριζόμενα, — μεθ’ ὃν ἅπαντα τὸν τοῦ θεοῦ λαόν, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βασιλειον ἱεράτευμα, σὺν τῷ καλῷ ποιμένι τῆς λογικῆς Χριστοῦ ποιμνης, τῷ τὴν Χριστοῦ ἱεραρχίαν ἐν ἑαυτῷ ὑπογράφοντι, δέξασθαι μου τὸν λόγον μετ’ εὐμενείας, μὴ τῷ ἐλαχίστῳ τῆς ἀξίας προσέχοντας ἢ λόγων ἐπιζητοῦντας στροφάς, ἐπεὶ τούτων οὐ παντελῶς ἴδρις ὁ πένης ἐγώ, ἀλλὰ τῆς τῶν νοημάτων φροντίσαι δυνάμεως («οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλ’ ἐν δυνάμει»): οὐ γὰρ νικῆσαι σκοπός, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ πολεμουμένη χεῖρα ὀρέξαι τῆς προαιρέσεως ὀρεγούσης

¹ Termenul din original desemnează literal – la fel ca *παρέγγραμα* de mai sus, al cărui sinonim este – ceva ce este înscris/trasat/zugrăvit în chip nepotrivit.

² „Putere” se referă aici strict la predanie, nu și/sau la Biserică.

³ Lit. „imităm”.

⁴ V. *Evrei* 13, 7.

⁵ V. *Evrei* 4, 13. ^{5*} Onestitatea.

⁶ V. *Efeseni* 6, 19.

⁷ În sensul că nu se abate nici la dreapta, nici la stânga.

⁸ V. *1 Petru* 2, 9.

strâmbătate¹ a fi răsturnată o predanie a Bisericii ce dintru început este în putere², ca și cum ar fi osândiți înaintașii ce ne-au călăuzit pe noi, la a căror viețuire căutând s-ar fi convenit să le urmăm³ credința⁴.

3. Drept aceea, cu stăruință rog mai întâi pre Domnul Cel atotțiitor, Căruia goale Îi sînt toate și descoperite⁵, [de]spre Carele ne este cuvântul, Ce știe curăția în [privința] aceasta a [altminteri] josnicului meu cuget și cinstea^{5*} scopului [meu], să-mi dea mie cuvânt întru deschiderea gurii mele⁶, și ale minții frâie în mâinile Sale să le ia, și pe aceasta la Sine să o tragă, [la] Cela ce pe calea cea mergătoare înainte⁷ și dreaptă mână, [cale] ce nu se abate spre cele ce par [a fi] de-a dreapta ori spre cele ce vădit se cunosc [a fi] de-a stînga; după Carele [rog pre] tot norodul lui Dumnezeu, neamul cel sfânt, împărăteasca preoție⁸, dimpreună cu bunul păstor al cuvântătoarei lui Hristos turme, cela ce ierarhia lui Hristos întru sineși o a arătat⁹, a primi cuvântul meu cu bunăvoință, nu la preamicimea vredniciei [mele] luând aminte ori căutând întorsături de cuvinte (nefiind cu totul știutor al acestora săracul de mine), ci de a noimelor putere a se griji (că *nu în cuvânt [este] Împărăția lui Dumnezeu, ci în putere*¹⁰), că nu a birui¹¹ [îmi] este scopul, ci adevărului război a îi tinde mâna

⁹ Într-un înțeles mai abstract; perceput mai concret, *ὑπογράφω* – literal „a sub-scrie” – poate indica aici și ceea ce e trasat ca un făgaș/model „sub-pus”. Cele două perspective (cea a episcopului – oglindă a idealului ierarhiei creștine și cea a episcopului – model al acesteia) converg în mod evident.

¹⁰ *1 Corintheni* 4, 20. De aici se vede că în acest pasaj – și în multe altele din literatura de grai elin – „puterea” cuvântului se referă la noima pe care o pune în el cel care îl rostește.

¹¹ Pentru a se arăta pe sine superior în polemică.

χεῖρα δυνάμεως. Ἀρωγὸν τοίνυν τὴν ἐνυπόστατον ἐπι-
κεκλημένος ἀλήθειαν ἐντεῦθεν τοῦ λόγου τὰς ἀρχὰς
ποιήσομαι.

(1,4; 3,6) Οἶδα τὸν ἀψευδῶς εἰπόντα· «Κύριος ὁ θεός
σου κύριος εἷς ἐστι», καὶ «κύριον τὸν θεὸν σου προσκυ-
νήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις», καὶ «οὐκ ἔσονται
σοι θεοὶ ἕτεροι», καὶ «οὐ ποιήσεις γλυπτὸν πᾶν ὁμοίω-
μα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω», καὶ
«αἰσχυνθήτωσαν πάντες οἱ προσκυνοῦντες τοῖς γλυ-
πτοῖς», καὶ «θεοί, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποί-
ησαν, ἀπολέσθωσαν», καὶ ὅσα τοιοῦτοτρόπως «πάλαι
ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ’
ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν τῷ μονογενεῖ
αὐτοῦ υἱῷ, δι’ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.» Οἶδα τὸν
εἰπόντα· «Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί
σε, τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὄν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
Χριστόν.» Πιστεύω εἰς ἓνα θεόν, μίαν τῶν πάντων
ἀρχὴν, ἀναρχον, ἄκτιστον, ἀνώλεθρον καὶ ἀθάνατον,
αἰώνιον καὶ αἰδίδιον, ἀκατάληπτον, ἀσώματον, ἀόρατον,

¹ Dumnezeu vine în sprijinul alegerii celei bune dăruind puterea.

² Deuteronom 6, 4. ³ Deuteronom 6, 13; Matei 4, 10.

⁴ Ieșire 20, 3; Deuteronom 5, 7. ⁵ Deuteronom 5, 8.

⁶ Psalmi 96, 7. ⁷ Ieremia 10, 11.

⁸ Evrei 1, 1-2. ⁹ Ioan 17, 3.

¹⁰ Pentru anumiți filosofi antici, între αἰώνιος și αἰδίδιος exista o deosebire de sens fundamentală; de pildă, neoplatonicul alexandrin Olympiodoros (nu maestrul lui Proclu, ci cel din secolul VI, ucenicul lui Ammonios) afirmă: „Trebuie a nu fi în neștiință nici de acest [lucru]: alta este αἰώνιος și alta este αἰδίδιος, fiindcă αἰώνιος este întregul cela ce, ca întreg «acum», este lipsit de timpul trecut și de [cel] viitor, și [care] întreg în statornicul «acum» există, pe când αἰδίδιος este ceea ce și aceasta există pururea, dar în cele trei timpuri se vede. Drept care αἰώνιος ἴν numim pe Zeu, întrucât nu în timp [ἴσῃ] are ființarea, ci [E] timpul tot – și prezent, și trecut, și viitor – ca «acum» ἴν are (că asta este firea a ceea ce e αἰώνιος), pe când αἰδίδιος nu-L numim, fiindcă nu în timp [ἴσῃ] are ființarea” (v. *Olympiodori in Aristotelis meteorae*

slobodei alegeri, [alegere] ce tinde mână de putere¹.
Într-ajutor, dar, pe enipostatul Adevăr chemându-L,
de aici voi face începuturile cuvântului.

4 (III.6). Ἴλ ἴτιου πε Ἐελ τε νεμινκινος α ζις: *Domnul Dumnezeul tău Domn unul este*², și: *Domnului Dumnezeului tău te vei închina și Lui singur vei sluji*³, și: *Nu-ți vor fi ție dumnezei alții*⁴, și: *Nu vei face nici o asemănare cioplită [a] câte-s în cer, sus, și câte-s pre pământ, jos*⁵, și: *Rușineze-se toți cei ce se închină celor cioplite*⁶, și: *Dumnezeii carii cerul și pământul nu au făcut, piară*⁷, și [toate] câte în așijderea chip de demult grăind Dumnezeu părinților prin proroci, în cele de pe urmă zile a grăit nouă prin unul-născut Fiul Său, prin Carele și vecii a făcut⁸. Ἴλ ἴτιου πε Ἐελ τε α ζις: *Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pre Tine, pre Cel singur adevărat Dumnezeu, și pe Cel pre Carele ai trimis – Iisus Hristos*⁹. Cred întru unul Dumnezeu, una obârșie a toate, neînceput, nezidit, nepieritor și nemuritor, veșnic și de-a pururi¹⁰, de necuprins, netrupesc,

commentaria, în CAG 12.2, Berlin: Reimer, 1900, p. 146, rr. 15-23). Pentru Proclu însă αἰδίδιος este termenul general pentru „veșnicie”, care poate fi αἰώνιος sau în timp, diferența fiind că „una adunată are ființarea, și pe toată totdeodată, pe când cealaltă e revărsată și desfășurată după întinderea vremii, și una este întregă în sineși, pe când cealaltă din părți, dintre care fiecare [parte] osébi este din unghiul lui «înainte» și «după» (altfel spus, are un caracter discret, distingându-se de momentul care îi premerge și cel care îi urmează – n. n.)” (v. *Proclus. The elements of theology*, 2nd edn., Oxford: Clarendon Press, 1963, s. 55, rr. 16-21). În textele creștine însă între acești doi termeni nu pare să se facă simțită o diferență reală de nuanță semantică (și în lexiconul Su[i]das ei sînt sinonimi); un ecou al distincției filosofice străbate pe alocuri și în Bizanțul târziu – v., de ex., sholiile lui Tzetzes la *Hiliade*, în care spune: „Αἰώνιος și αἰδίδιος se deosebesc: ceea ce-i nefăcut și pururea-fiitor, αἰώνιος [se numește], pe când ceea ce este făcut și dăinuie, αἰδίδιος se cheamă” (v. *Ioannis Tzetzae historiae*, Naples: Libreria Scientifica Editrice, 1968, la *Hiliada* 10, stihul 525).

ἀπερίγραφτον, ἀσχημάτιστον, μίαν ὑπερούσιον οὐσίαν, ὑπέρθρον θεότητα, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι, πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι, καὶ τούτῳ μόνῳ λατρεύω καὶ τούτῳ μόνῳ προσάγω τὴν τῆς λατρείας προσκύνησιν. Ἐνὶ θεῷ προσκυνῶ, μιᾷ θεότητι, ἀλλὰ καὶ τριάδι λατρεύω ὑποστάσεων, θεῷ πατρὶ καὶ θεῷ υἱῷ σεσαρκωμένῳ καὶ θεῷ ἀγίῳ πνεύματι, ἐνὶ θεῷ. Οὐ προσκυνῶ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ἀλλὰ προσκυνῶ τὸν κτίστην κτισθέντα τὸ κατ' ἐμὲ καὶ εἰς κτίσιν ἀταπεινώτως καὶ ἀκαθαιρέτως κατεληλυθότα, ἵνα τὴν ἐμὴν δοξάση φύσιν καὶ θείας κοινωνὸν ἐπεργάσῃται φύσεως. Συμπροσκυνῶ τῷ βασιλεῖ καὶ θεῷ τὴν ἀλουργίδα τοῦ σώματος οὐχ ὡς ἱμάτιον οὐδ' ὡς τέταρτον πρόσωπον (ἄπαγε) ἀλλ' ὡς ὁμόθεον χρηματίσασαν καὶ γενομένην ὅπερ τὸ χρῆσαν, ἀμεταβλήτως· οὐ γὰρ θεότης ἢ φύσις γέγονε τῆς σαρκός, ἀλλ' ὥσπερ ὁ λόγος σὰρξ ἀτρέπτως γέγονε μείνας, ὅπερ ἦν, οὕτω καὶ ἡ σὰρξ λόγος γέγονεν οὐκ ἀπολέσασα τοῦθ', ὅπερ ἐστί, ταυτιζομένη δὲ μᾶλλον πρὸς τὸν λόγον καθ' ὑπόστασιν. Διὸ θαρρῶν εἰκονίζω θεὸν τὸν ἀόρατον οὐχ ὡς ἀόρατον, ἀλλ' ὡς ὄρατὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον μεθέξει σαρκός τε καὶ αἵματος. Οὐ τὴν ἀόρατον εἰκονίζω θεότητα, ἀλλ' εἰκονίζω θεοῦ τὴν ὄραθεῖσαν σάρκα. Εἰ γὰρ ψυχὴν εἰκονίσαι ἀμήχανον, πόσω μᾶλλον θεὸν τὸν καὶ τῇ ψυχῇ δόντα τὸ ἄυλον;

¹ În sensul că ființa dumnezeiască nu poate fi reprezentată vizual. Am preferat această ortografie pentru a evita confuzia cu „neînchipuit” în sensul modern de „inimaginabil”.

² Metaforă inspirată de faptul că purpura era semn al demnității imperiale. Fraza poate fi reformulată, mai clar, la modul următor: „Închinându-mă Împăratului Dumnezeu, mă închin totodată porfirei trupului” șcl.

³ Persoană în Treime.

⁴ Ὁμόθεος – termen introdus de Grigorie Teologul (v. Cuvântul 25, în PG 35, 1224A; Cuvântul 45, în PG 36, 641A) și folosit în terminologia patristică exclusiv pentru a desemna omenirea Domnului.

nevăzut, de nescris-împrejur, de ne-închipuit¹, una mai-presus-de-ființă ființă, mai-presus-de-dumnezeu dumnezeire, în trei ipostasuri – Tatăl și Fiul și sfântul Duh, și Acestuia unuia slujesc, și Acestuia unuia aduc închinarea slujirii. Unuia Dumnezeu mă închin, uneia dumnezeiri, dar și Treimii ipostasurilor slujesc, lui Dumnezeu Tatăl și lui Dumnezeu Fiul întrupat și lui Dumnezeu sfântul Duh, unuia Dumnezeu. Nu mă închin zidirii în locul Celui ce a zidit, ci mă închin Ziditorului Celui ce S-a zidit [făcându-Se] ceea ce sînt eu și întru a mea fire fără-de-înjosire și fără-de-scădere stă pogorât, ca a mea fire s-o proslăvească și dumnezeieștii firi părtaș să mă lucreze. Împreună cu Împăratul și Dumnezeu mă închin porfirei trupului², nu ca unei haine, nici ca unei a patra fețe³ (Doamne ferește!), ci ca [celeii] deopotrivă-dumnezeu⁴ ajunse și făcute nestrămutat ceea ce este ceea ce a uns-o⁵ – că nu dumnezeire s-a făcut firea trupului, ci, după cum Cuvântul trup S-a făcut⁶ fără-de-prefacere, rămânând ceea ce era, tot așa și trupul Cuvânt s-a făcut, nepierzând ceea ce este, ci făcându-se totuna⁷ cu Cuvântul după ipostas. Drept aceea, îndrăznind, iconisesc pe Dumnezeu Cel nevăzut nu ca nevăzut, ci ca pe Cel ce văzut S-a făcut pentru noi prin împărțășirea de trup și sânge. Nu nevăzuta dumnezeire o iconisesc, ci iconisesc al lui Dumnezeu trup cel ce a fost văzut, că dacă suflet a iconisi este cu neputință, cu cât mai mult pe Dumnezeu, Cel ce și sufletului dă nematerialnicul⁸?

⁵ Adică dumnezeirea. ⁶ V. Ioan 1, 14.

⁷ În limbaj modern „identificându-se”. ⁸ Înșușirea de a fi imaterial.